

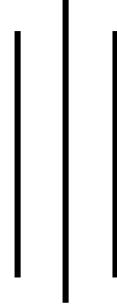
नया-पुरानो नेपालको तस्वीर

(हास्यव्यङ्ग्य निबन्ध सङ्ग्रह)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस नेपाली विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह
दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

सृजनात्मक लेखन-पत्र

बद्रीप्रसाद दाहाल
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस
नेपाली विभाग
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं ।
२०६५

निर्देशकको मन्तव्य

प्रस्तुत सृजना-पत्र नयाँ-पुरानो नेपालको तस्वीर शीर्षकको निबन्ध सङ्ग्रह श्री बद्रिप्रसाद दाहालले अथक मिहिनेतबाट तयार गर्नुभएको छ । उहाँले नेपाली स्नातकोत्तर तहको दसौँ पत्रको पाठ्यांश परिपूर्तिको प्रयोजनका निमित्त तयार गरिएको प्रस्तुत सृजनकार्य मेरो निर्देशनमा तयार पारिएको हो । यसमा उहाँले हास्य र व्यङ्ग्यको बृहत् सैद्धान्तिक चर्चा विकासक्रम र आफू बाँचेको समाजका राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक विकृति र विसङ्गतिहरूको भण्डाफोर गर्ने व्यङ्ग्यप्रधान सृजनाहरू समावेश गर्नुभएको छ ।

सृजनकर्ता श्री दाहालले १० वटा विभिन्न शैली र प्रस्तुतिका हास्यव्यङ्ग्य निबन्धहरू समाविष्ट गर्नुभएको छ जसमा समसामयिकता, अर्थपूर्णता र परिवर्तनमा सचेत भूमिका खेल्ने साहित्य सृजनाको छनक पाइन्छ जसबाट म सन्तुष्ट छु । अतः आवश्यक मूल्याङ्कनका निमित्त विभागसमक्ष पेश गर्न सिफारिस गर्दछु ।

मिति: २०६५/०७/०८

.....
रघुनाथ घिमिरे

(सह-प्राध्यापक)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं ।

मेरो भन्नु

प्रस्तुत सृजनात्मक लेखन-पत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय, रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष प्रायोगिक कार्यउन्मुख दसौं पत्र (५१०-२)को प्रयोजनका निम्ति तयार पारेको हुँ। मैले समाजका तमाम विकृति र विसृष्टिको मर्ममै प्रहार गरी सुधारको आशा गर्ने हास्यव्यङ्ग्यसाहित्य रोजेर यस सृजनात्मक लेखन-कार्यको नाम **नयाँ-पुरानो नेपालको तस्वीर** जुराएको छु। अतः यस कार्यमा निर्देशकको भूमिका निर्वाह गर्दै निरन्तर अमूल्य सुभाष, सहयोग र उचित मार्गनिर्देशन गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु रघुनाथ घिमिरेज्युप्रति म विनाकञ्जुस्याईं सर्वप्रथम शाब्दिक गुच्छासहित असीम श्रद्धा र हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु।

यसैक्रममा आदरणीय गुरुज्यूहरू, क्याम्पसप्रमुख (सह-प्राध्यापक) गोपालचन्द्र पोखरेल, नेपाली विभागप्रमुख (सह-प्राध्यापक) शङ्कर सुब्बा, प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, प्रा.डा. माधव पोखरेल, सह-प्राध्यापक रमेशकुमार भट्टराई, सह-प्राध्यापक हरि पराजुली, सह-प्राध्यापक तुल्सीमान श्रेष्ठलगायत सबै अग्रजहरूबाट प्राप्त सुभाष, सहयोग र हौसला शिरोधार्य छ। साथै सम्पूर्ण ज्ञात-अज्ञात सर्जक, समालोचक तथा सम्पादकहरूप्रति पनि ऋण भएको महसुस गरेको छु।

यसैगरी क्याम्पस प्रशासन, पुस्तकालयका साथै त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय, रत्न पुस्तक भण्डार परिवारप्रति मैले आभार प्रकट गर्नेपछि।

निश्चय नै कुनै पनि प्रकारको लेखन चुनौतिपूर्ण कार्य हो, त्यसको मानक रूप र प्रामाणिकताका लागि। निबन्धकार शङ्कर लामिछानेको शब्द सापटी लिएर भन्ने हो भने जीवनमा सिक्न कहिल्यै नछाडिने तथ्यले पनि यस लेखन-कार्यमा कतिपय कमीकमजोरी हुनसक्ने कुरालाई नकार्न सकिन्न।

यस करिब सवासय पृष्ठको सृजनात्मक लेखनमा मैले सिद्धान्त र विकासक्रमलाई पछिल्लो अवधिसम्म समेट्ने प्रयास गरेको छु। मेरा रुची र परिवेशका हास्यव्यङ्ग्य निबन्धहरूप्रतिको मेरा धारणा नितान्त व्यक्तिगत हुन्। यसैक्रममा सृजनात्मक परिवेशबाहेक हिन्दी, अंग्रेजी आदि शब्दका दवदवाले थिलथिलो भइरहेका नेपाली ठेट शब्दहरूलाई अधि बढाउने प्रयास 'संगसंगै त्रि.वि.' 'टि.भी.' 'प्र.म.' आदि निश्चित अर्थबोधक संक्षेपीकृत शब्दबाहेक 'सं.' जस्ता बहुअर्थी शब्दमा 'सम्पा.' र संस्करण नभेटिएको आदि ठाउँमा '....' दिएर एकरूपता कायम गर्ने कोशिस गरेको छु। समयसीमा हुँदाहुँदै पनि भन्न धित नमरेको कुराचाहिँ के हो भने बर्कतबाहिरको प्राविधिक गडबडीबाट रहन जाने त्रुटिमा भने माफ पाउँछु कि भन्ने लागेकै छ।

यसैबीच सृजना-पत्रलाई छिटोछरितोरूपमा मूर्त रूप दिने "सेन्चुरी पब्लिकेसन होम प्रा.लि., वागबजार" लाई धन्यवाद प्रकट नगरे म अवश्य कृतघ्न ठहरिनेछु।

अन्त्यमा समुचित मूल्याङ्कनका निम्ति म विभागसमक्ष प्रस्तुत गर्दछु।

मिति: २०६५/०७/०८

शैक्षिक सत्र- ०६२-०६४

.....
बद्रीप्रसाद दाहाल

नेपाली विभाग

रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस

प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं, नेपाल।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं ।

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पसको स्नातकोत्तर तह (नेपाली) द्वितीय वर्षका छात्र श्री बद्रिप्रसाद दाहालले दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको नयाँ-पुरानो नेपालको तस्वीर शीर्षकको सृजना-पत्र उक्त तहका निम्ति उपयुक्त देखिन आएकोले स्वीकृत गरिएको छ ।

.....
शङ्कर सुब्बा
(सह-प्राध्यापक)
विभागीय प्रमुख

.....
रघुनाथ घिमिरे
(सह-प्राध्यापक)
शोध निर्देशक

.....
अच्युतरमण अधिकारी
(सह-प्राध्यापक)
बाय परीक्षक

मिति : २०६५/०७/११

निर्देशकको मन्तव्य
स्वीकृतिपत्र
मेरो भन्नु

विषय - सूची

	पृष्ठ
परिच्छेद - एक	
१. सृजनात्मक लेखन-प्रस्ताव	१
१.१ सृजना शीर्षक	१
१.२ सृजनात्मक लेखक	१
१.३ प्रयोजन	१
१.४ समस्या कथन	१
१.५ उद्देश्य, औचित्य र सीमाङ्कन	१
१.६ पूर्वकार्य समीक्षा	२
१.७ प्राक्कल्पना	८
१.८ सृजना विधि	९
१.९ सामग्री सङ्कलन	९
१.१० सृजना-पत्रको रूपरेखा	९
परिच्छेद - दुई	
२. हास्यव्यङ्ग्यको सैद्धान्तिक परिचय	११
२.१ हास्यबारे पूर्वीय मान्यता	१२
२.२ हास्यरसको स्थायी भाव	१४
२.३ हास्यबारे पाश्चात्य धारणा	१४
२.४ हास्यको वर्गीकरण	१६
२.४.१ पूर्वीय मतमा हास्यको वर्गीकरण	१६
२.४.२ हास्यको पाश्चात्य वर्गीकरण	१९
२.५ परिभाषा	२५
२.६ हास्य र व्यङ्ग्यबीच भिन्नता	२८
२.७ हास्यव्यङ्ग्यका तत्त्वहरू	३३
२.८ हास्यव्यङ्ग्य अभिव्यक्तिको माध्यम	३६
परिच्छेद - तीन	
३. नेपाली हास्यव्यङ्ग्य इतिहास	३८
३.१ नेपाली हास्यव्यङ्ग्य, साहित्यको विकासक्रम	३८
३.१.१ प्रारम्भ तथा उठानकाल	४२
३.१.२ माध्यमिक काल	४७
३.१.३ आधुनिक काल	४९
३.१.३.१ वि.सं. २००७ देखि २०१६ सम्म	५२
३.१.३.२ वि.सं. २०१७ देखि २०३० सम्म	५२
३.१.३.३ वि.सं. २०३१ देखि २०४६ सम्म	५६

३.१.३.४	वि.सं. २०४६ को परिवर्तन पछिदेखि २०५२ सम्म	५९
३.१.३.५	वि.सं. २०५२ देखि २०६२ सम्म	६२
३.१.३.६	वि.सं. २०६३ देखि हालसम्म	६४

परिच्छेद - चार

४. मेरा हास्यव्यङ्ग्यसम्बन्धी धारणाहरू	६७
४.१ म किन हास्यव्यङ्ग्य लेख्छु ?	६८
४.२ हास्यव्यङ्ग्य र जीवनको सम्बन्ध	७०
४.३ जीवन र समाजको सम्बन्ध	७०
४.४ मेरा हास्यव्यङ्ग्य निबन्धका विषय	७१
४.५ हास्यव्यङ्ग्य निबन्धका मान्यताहरू	७३
४.६ सृजनाकारको परिवेश र नेपाली हास्यव्यङ्ग्य निबन्ध साहित्य	७४
४.७ सृजनाकारको परिवेशमा विकासक्रम	७६
४.७.१ वि.सं. २०४६ देखि २०५२ सम्म	७६
४.७.२ वि.सं. २०५२ देखि २०६२ सम्म	७७
४.७.३ वि.सं. २०६३ देखि हालसम्म	७७
४.८ सृजनात्मक हास्यव्यङ्ग्य निबन्धहरू	७८
४.८.१ शब्दम् क्रान्तिकारिस्य	७८
४.८.२ मन्त्रीको जागिर	८१
४.८.३ रहर	८५
४.८.४ सरकारी संस्कृति	८९
४.८.५ सर्टिफिकेटको सिरानी	९४
४.८.६ के यो नेपाल नयाँ हो ?	९८
४.८.७ जय अहिले, जय तुरुन्त !	१०५
४.८.८ मन्त्री फाइटर ग्रुप !	१०८
४.८.९ अब म नेता बन्दिन	११३
४.८.१० सभ्य बन्ने सूत्र	११५

सन्दर्भग्रन्थसूची

- क) पुस्तक
- ख) पत्रपत्रिका
- ग) शोधपत्र
- घ) वेबसाइट